

onskuldig gepleit. Hulle is deur 'n prokureur tydens hulle verhoor verteenwoordig.

Die appellant is deur die streeklanddros "guilty as charged" bevind. Vermoedelik was die skuldigbevinding ten minste ten opsigte van aanklag 1, die aanklag van moord. Of die appellant aan aanklagte 2 en 3 ook skuldig bevind is, is op die rekord nie duidelik nie. Beskuldigde 2 is aan gewone aanranding skuldig bevind. Die appellant is tot 13 jaar gevangenisstraf gevonniss, vermoedelik ten opsigte van die moordaanlag, alhoewel dit ook nie duidelik is nie.

Verlof om teen sy skuldigbevinding te appelleer is deur die streeklanddros geweier, maar op petisie na hierdie Hof is sodanige verlof die appellant toegestaan.

Op die getuienis voor die Hof is die oordelede ongeveer 10:00 nm. op die betrokke dag geskiet terwyl hy en ene Shanaaz Nelson langs 'n straat saamgestap het. Hulle was op pad terug van 'n partytjie. Nelson was die enigste ooggetuie van die insident wat deur die staat as getuie geroep is. Sy het getuig dat die twee beskuldigdes, wat sy as Patrick en Neville geken het, hulle genader het. Neville (beskuldigde 2) het toe, sonder om enigiets te sê, die oordelede voor die bors vasgegreep. Die oordelede het hulle toe gevra "Hoe change

julle?" Hy het van beskuldigde 2 losgeruk, sy sak op die grond neergegooi en oor die pad gehardloop. "Hoe change julle" beteken blykbaar in bendetaal, "wat gaan aan?" Toe het die appellant (Patrick) volgens die getuie 'n vuurwapen te voorskyn gebring en die oorledene met 'n enkele skoot in die rug geskiet. Toe hy geskiet het, het die appellant volgens die getuie "Voertsek" gesê, maar niks verder nie. Daar is geen getuienis van enige poging aan die kant van die aanvallers van die oorledene om hom van sy sak te beroof nie. Dit het trouens blykbaar niks waardevolks bevat nie, maar slegs enkele stukkie koek en sjampanje van die partytjie.

Ter stawing van Nelson se getuienis, het die staat ene Frieda Lesch as getuie geroep. Sy het die oorledene goed geken.

15 Sy was ook by die partytjie wat die oorledene en Nelson vroeër die aand saam bygewoon het. Sy is later na die toneel van die skietvoorval geroep. Daar het die oorledene op die grond gelê. Hy het nog gelewe. Sy het hom gevra wat gebeur het. Sy sê hy het toe drie of vier maal herhaal "Pat het my geskiet".
20 Toe het sy kop gesak en sy tong was dik in sy mond, sê sy. Hoe lank daarna hy oorlede was, is nie bewys nie.

Die appellant en beskuldigde 2 het beide getuig. Hulle het albei ontken dat hulle op die betrokke tydstop op die toneel van die skietery teenwoordig was. Hulle het gesê dat hulle elkeen

by sy eie aparte huis was. Die appellant sê dat hy die oorledene baie goed geken het; dat hulle goeie vriende van mekaar was en dat daar geen kwaai gevoelens tussen hulle was nie. Hulle was trouens op 'n tydjie, sê hy, lede van dieselfde bende. Daar was geen rede waarom hy (die appellant) die oorledene sou wou doodmaak nie. Beide beskuldigdes het ontken dat hulle die oorledene aangeval of doodgemaak het.

10 In haar uitspraak het die landdros die hoorsê-getuienis van Lesch aangaande wat die oorledene vir haar sou gesê het, sonder meer as toelaatbaar beskou. Hiervan het sy die volgende gesê:

15 "That is what we call a dying declaration and it is admissible."

20 In haar uitspraak het die landdros geen aandag hoegenaamd aan die vereistes vir toelaatbaarheid van sodanige getuienis bestee nie. Die toelaatbaarheid van sogenaamde sterwensverklarings word tans deur die welbekende bepaling van artikel 3 van die Wysigingswet op die Bewysreg, No. 45 van 1988, gereël. Die kernvraag wat deur 'n Hof in hierdie verband oorweeg moet word, is of die betrokke getuienis in die belang van geregtigheid toegelaat behoort te word. Geen

poging is deur die vervolging by die verhoor gemaak om 'n
behoorlike basis te lê vir die toelating van hierdie hoorsê-
getuienis nie, naamlik, deur aan die Hof te probeer aandui dat
dit in die belang van geregtigheid sou wees om Lesch se
5 getuienis toe te laat, en waarom dit so mag wees. Die
getuienis is sonder meer deur die aanklaer gelei asof dit
vanselfsprekend toelaatbaar was. Dit is natuurlik nie so nie.

Die landdros het na my oordeel misgetas toe sy besluit het dat
10 Lesch se getuienis van wat die oorledene aan haar sou gesê
het, toelaatbaar was, indien sy eers sover gekom het om so te
besluit. Daar is in die eerste plek geen getuienis dat toe hy
die verklaring gemaak het, die oorledene "n vaste verwagting
gehad het dat hy ... gaan sterwe en sonder hoop op herstel
15 was" nie. (S v BOUWER, 1964(4) SA 58 (O) op 59C.) Daar is
selfs ook geen getuienis van hoe lank na die maak van sy
verklaring die oorledene gesterf het nie.

Tweedens, behoort die landdros in elk geval haar diskresie uit
20 te geef en het teen die toelating van die getuienis omdat dit
blykbaar 'n deurslaggewende rol in die skuldigbevinding van
die appellant gespeel het en –

25 "... a judge should hesitate long in admitting or
relying on hearsay evidence which plays a decisive

or even significant part in convicting an accused unless there are compelling justifications for doing so".(S v RAMAWHALE, 1996(1) SASV 639 (A) op 649d-e).

5

Soos ook in daardie saak op 648a gesê is:

“An accused person usually has enough to contend with without expecting him also to engage in mortal combat with the absent witness.”

10

Die landdros het die getuienis van Lesch as stawing van dié van Nelson beskou. Deur so te doen het sy dan myns insiens misgetas, aangesien Lesch se getuienis ontoelaatbaar was.

15 Weliswaar is die toelaatbaarheid van die getuienis nie by die verhoor in twyfel getrek nie: Weliswaar was daar geen beswaar daarteen nie, maar desnieteenstaande behoort die landdros van die gevare van hoorsê-getuienis bewus te gewees het en dit te oorweeg het. Sonder die bevestigende

20 getuienis van Lesch, is dit twyfelagtig, na my mening, of die landdros op die onbevestigde getuienis van Nelson die appellant sou skuldig bevind het.

Hoe dit ook al sy, die landdros het verder in haar uitspraak

25 geen melding hoegenaamd gemaak van die geloofwaardigheid

van enigeen van die getuies nie, ingesluit die twee
beskuldigdes. Daarvan moet myns insiens afgelei word dat
ten minste wat hulle optrede in die getuiebank betref, geeneen
van die verskeie getuies, ingesluit die twee beskuldigdes, 'n
5 noemenswaardig swakker of beter indruk op die landdros
gemaak het as enige ander getuie wat geroep is nie. In 'n
aangeleentheid soos hierdie moet 'n Hof van appèl natuurlik en
onvermydelik op behoorlike geloofwaardigheidsbevindings van
die betrokke verhoorhof staatmaak. Hierdie Hof het die
10 getuies nie gesien nie, en hierdie Hof kan gevolglik nie uit sy
eie waarnemings sodanige bevindings maak nie, ten minste nie
wat betref die betrokke getuies se optrede in die getuiebank
nie.

15 Weliswaar het die appellant versuim om sy ma en stiefpa as
getuies te roep saam met wie hy, volgens hom, op die
betrokke aand by die huis was, en dit skep 'n mate van
agterdog oor die sterkte van sy alibi. Die landdros het groot
gewag hiervan in haar uitspraak gemaak.

20

Dit volg egter nie noodwendig daarvan dat die appellant se
alibi vals is nie. Dan is daar op al die getuies geen sweem
van 'n rede waarom die appellant die oorledene sou wou
doodmaak nie. Die getuies van die appellant dat hulle goeie
25 vriende van mekaar was, is nie deur die staat weerlê nie.

Daar is byvoorbeeld geen getuienis van enige poging, soos ek gesê het, om die oorledene te beroof nie.

5 Aan die ander kant, egter, is daar ten minste 'n suggestie dat iemand anders as die appellant dalk 'n rede kon gehad het om nie teenoor die oorledene goedgesind te wees nie. Volgens Nelson was sy ten tye van die insident getroud met ene Armien Faldien. Sy is nou van hom geskei. Sy was saam met die oorledene na die partytjie toe. Hy het haar by haar huis kom
10 haal. Haar man het by die huis met hulle kinders agtergebly. Sy het haar man nie daarvan vertel dat sy saam met die oorledene na die partytjie toe gaan nie, en haar man het ook nie gesien dat sy saam met die oorledene loop nie.

15 Na die partytjie was die oorledene en Nelson, volgens laasgenoemde, op pad na die huis van ene Saraai toe, toe die insident gebeur het. Wat hulle van voornemens was om by die huis van Saraai te doen, blyk nie uit die getuienis nie, maar wat wel duidelik is, is dat hulle nie op pad na Nelson se
20 eie huis terug was nie. Dit alles skep ten minste die moontlikheid dat Nelson se man 'n rede kon gehad het om teenoor die oorledene ongelukkig te voel, en dat Nelson nou die appellant moontlik valslik impliseer om haar gewese man te beskerm.

Van hierdie aspek het die landdros in haar uitspraak die volgende gesê:

5 "The witness has no reason to say accused 1 shot
the deceased if he did not shoot him. In fact no
reason was put or suggested to the Court except to
say the possibility is that she is protecting her
husband who may have committed the murder.
That was just an averment and it remains as such,
10 because there was no evidence to support it or
create any doubt as to the possibility of that
averment."

Daardeur het die landdros myns insiens ook misgetas. Om
15 redelik moontlik waar te wees, is dit natuurlik nie noodsaaklik
dat 'n bewering deur direkte getuienis bewys moet word nie.
Dit is voldoende as dit van die omstandighede redelikerwyse
afgelei kan word. Daarbenewens staaf die twee beskuldigdes
mekaar se getuienis dat hulle op die betrokke aand nie in
20 mekaar se teenwoordigheid was nie. Die landdros sê nie in
haar uitspraak waarom of op watter basis sy besluit het dat
hierdie weergawe van die beskuldigdes vals was nie.

Nelson se getuienis staan daarteenoor alleen en sonder
25 korroborasie, Lesch s'n synde, soos ek reeds gesê het.

ontoeelaatbaar. Die waarskynlikheid is taamlik hoog, myns insiens, dat die appellant aan die moord van die oordelede wel skuldig is. Dit is egter, na my oordeel, nie deur die staat bo redelike twyfel bewys nie. Dalk het daar 'n regskenning hier 5 plaasgevind deurdat 'n skuldige man nou vrygespreek moet word. Indien dit so is, is dit te wyte aan die onbeholpe wyse waarop Lesch se getuienis deur die vervolging voor die Hof geplaas is, en ook aan die mistastings wat die landdros begaan het, waarna ek reeds verwys het.

10

Hoe dit ook al sy, om hierdie redes is ek van mening dat die SKULDIGBEVINDING VAN DIE APPELLANT ONVEILIG IS: DIE APPÈL WORD GEVOLGLIK GEHANDHAAF, EN DIE SKULDIGBEVINDING EN VONNIS VAN DIE APPELLANT 15 WORD TER SYDE GESTEL.

20

THRILLING, R

GOLIATH, R: Ek stem saam.

25